

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до проведення семінарських занять з освітньої компоненти

ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВО ТА ОСНОВИ МУЗЕЙНО-АРХІВНОЇ СПРАВИ

для здобувачів

ОПП «Історія та громадянська освіта»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Укладач **М. ХАДАДОВА**

Житомир
ЖДУ імені Івана Франка
2024 р.

УДК 069:930.25(072)

М 52

Рекомендовано до друку Вченою радою
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол № 17 від 27.09.2024 р.)

Рецензенти:

Віталій Гуцал, кандидат історичних наук, доцент кафедри археології,
спеціальних історичних і правознавчих дисциплін

Кам'янець-Подільський національний університет імені І.Огієнка

Андрій Шевчук, доктор історичних наук, професор
кафедри міжнародних відносин і політичного менеджменту

Державний університет «Житомирська політехніка»

Ігор Власюк, кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої
історії

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Методичні вказівки до проведення семінарських занять з освітньої компоненти "Пам'яткознавство та основи музейно-архівної справи" для здобувачів ОПП "Історія та громадянська освіта" першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Укладач Хададова М. Житомир: Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2024. 32 с.

Методичні вказівки містять питання до семінарських занять, завдання для самостійної роботи, а також методичні рекомендації до їх підготовки.

УДК 069:930.25(072)

М 52

© М. Хададова, 2024

© Житомирський державний університет
імені Івана Франка, 2024

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Структура освітньої компоненти.....	5
Інформаційний обсяг освітньої компоненти.....	6
Теми семінарських занять та методичні вказівки до їх підготовки.....	9
Рекомендована література та інтернет-джерела.....	26
Питання на екзамен.....	30
Шкала оцінювання знань здобувачів вищої освіти.....	32

ВСТУП

Освітня компонента «Пам'яткознавство та основи музейно-архівної справи» викладається на першому курсі в першому семестрі здобувачам вищої освіти спеціальності 014 «Середня освіта».

Метою освітньої компоненти є: вивчення елементів матеріальної історико-культурної спадщини, а саме рухомих і нерухомих пам'яток історії та культури, їх класифікації, формування системи знань про музейну та архівну справу та законодавчу базу у галузі пам'яткоохоронного законодавства

Основними завданнями вивчення освітньої компоненти є:

- засвоєння основних понять і категоріального апарату пам'яткознавства, музеєзнавства, архівознавства;
- ознайомлення з підходами в класифікації нерухомих і рухомих пам'яток історії та культури;
- вивчення проблем спрямованих на популяризацію пам'яток історії та культури серед широких верств населення;
- засвоєння основних понять і категорій музеєзнавства;
- основних етапів формування музеєзнавства як науки;
- основних етапів обліку музейних предметів;
- отримання навичок у складанні відповідних музейних документів.
- вивчення основ архівної справи, закономірностей, тенденцій її історичного розвитку;
- знайомство зі структурою та основними засадами роботи архівів;
- знайомство з системи архівних установ України та спрямуванням архівної політики держави на сучасному етапі;
- отримати навички складання довідкового апарату архівів для пошуку архівних документів;
- вивчення відповідної законодавчої бази України в галузі пам'яткоохоронної діяльності та музейно-архівної справи.

ОПИС ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Рік підготовки	1
Семестр	1
Кількість кредитів	4
Загальна кількість годин	120
Вид контролю	екзамен

СТРУКТУРА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Назви тем	Кількість годин										
	Денна форма						Заочна форма				
	Всього	У тому числі					У тому числі				
		Лекції	Практичні/Семінарські заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	Індивідуальні заняття	Всього	Лекції	Практичні/Семінарські заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота
Модуль I. Пам'яткознавство											
Тема 1. Основні поняття пам'яткознавства.	14	2	2		10		-	-	-	-	-
Тема 2. Нерухомі пам'ятки історії.	14	2	2		10		-	-	-	-	-
Тема 3. Нормативно-правові засади охорони пам'яток історії та культури.	16	2	4		10		-	-	-	-	-
Тема 4. Пам'ятки історії та культури в Україні	14	2	2		10		-	-	-	-	-
Разом за модулем 1	58	8	10		40		-	-	-	-	-
Модуль II. Основи музейно-архівної справи											
Тема 5. Музеї, їх типи і профілі.	9	2	2		5		-	-	-	-	-
Тема 6. Наукове комплектування, облік і зберігання музейних фондів.	9	2	2		5		-	-	-	-	-
Тема 7. Експозиційна робота музеїв.	9	2	2		5		-	-	-	-	-
Тема 8. Науково-дослідна та освітньо-виховна робота музеїв.	9	2	2		5		-	-	-	-	-

Тема 9. Архівознавство як наукова система і навчальна дисципліна.	9	2	2		5		-	-	-	-	-	-
Тема 10. Національний архівний фонд.	9	2	2		5		-	-	-	-	-	-
Тема 11. Організація роботи державних архівів.	8	2	2		4		-	-	-	-	-	-
Разом за модулем 2	62	14	14		34		-	-	-	-	-	-
Усього годин	120	22	24		74		-	-	-	-	-	-

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Модуль I. Пам'яткознавство

Тема 1. Основні поняття пам'яткознавства.

Пам'яткознавство в системі наукових знань. Історіографія питання. Основні поняття та визначення. Предмет охорони та збереження пам'яток. Базові терміни пам'яткознавства. Критерії визначення пам'яток історії та культури. Терміни «пам'ятка» і «пам'ятник». Система пам'яткознавчої термінології. Терміни «пам'ятка історії та культури» і «пам'ятка культури». Термін «об'єкт культурної спадщини».

Тема 2. Нерухомі пам'ятки історії.

Критерії поцінування та відбору. Критерії наукової цінності. Об'єкти, які займають проміжне місце між пам'ятниками - оригіналами і пам'ятними знаками. "Середовищний" підхід до вивчення пам'яток. Основні принципи класифікації. Нові методологічні підходи до виявлення та обліку пам'яток основних типів і груп. Класифікаційні системи. Пам'ятки державного устрою та суспільно-економічного ладу. Пам'ятки громадсько-політичного життя, соціальних і національно-визвольних рухів. Пам'ятки воєнної та військової історії. Пам'ятки науки, культури, освіти. Пам'ятки релігійного і церковного життя.

Тема 3. Нормативно-правові засади охорони пам'яток історії та культури.

Охорона культурної спадщини. Нові методологічні підходи до виявлення та обліку пам'яток основних типів і груп. Природні та антропогенні загрози

пам'яткам. Центр в організації досліджень історико-культурної спадщини в Україні. Державні комплексні програми по збереженню культурної спадщини. ЮНЕСКО. «Список всесвітньої спадщини ЮНЕСКО». Попередній список всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Тема 4. Пам'ятки історії та культури в Україні.

Пам'ятки України внесені в попередній список всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Пам'ятки України внесені у «Список всесвітньої спадщини ЮНЕСКО». Матеріальна і нематеріальна культурна спадщина в Україні. Закон України про охорону культурної спадщини. Пам'ятки національного значення. Пам'ятки регіонального і місцевого значення.

Модуль II. Основи музейно-архівної справи

Тема 5. Музеї, їх типи і профілі.

Предмет і методи музеєзнавства. Функції і завдання музеїв. Поняття “музей”. Типи музеїв. Профілі музеїв. Музеї історичного профілю. Музейний фонд України та шляхи його формування. Музейний феномен і його ознаки.

Тема 6. Наукове комплектування, облік і зберігання музейних фондів.

Поняття музейного предмету. Музейна селекція та її критерії. Методи музейної селекції. Категорії музейних предметів. Облікова документація музеїв. Типи музейних фондів. Умови збереження музейних колекцій. Первинний облік, інвентаризація та каталогізація. Консервація та реставрація музейних предметів.

Тема 7. Експозиційна робота музеїв.

Музейні експозиції та їх види. Етапи підготовки експозиції і виставки. Пояснювальні матеріали та їх роль в експозиції. Монтаж експозиції. Складання тематико-експозиційного плану.

Тема 8. Науково-дослідна та освітньо-виховна робота музеїв.

Завдання науково-дослідної роботи музею. Види освітньо-виховної роботи музеїв. Екскурсійна робота, її методи і форми. Етапи підготовки екскурсії. Вимоги до проведення екскурсії.

Тема 9. Архівознавство як наукова система і навчальна дисципліна.

Предмет, об'єкт і методи архівознавства. Джерельна база та історіографія архівознавства. Зв'язок архівознавства з іншими науками. Поняття “архівна система”, її основні види. Система архівних установ, її структура та мережа. Організація роботи архівів.

Тема 10. Національний архівний фонд.

Поняття Національного архівного фонду України та його структура. Право власності на документи. Експертиза цінності документів. Комплектування архівів. Організація архівних документів на рівні архіву, архівного фонду. Організація архівних документів на рівні справи.

Тема 11. Організація роботи державних архівів.

Принципи і методи архівного описування. Облікові документи архіву. Довідковий апарат архівів. Технології зберігання документів. Забезпечення фізико-хімічної збереженості архівних документів. Класифікація потреб і споживачів архівної інформації. Основні напрями і форми використання архівної інформації. Генеалогічні дослідження.

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ЇХ ПІДГОТОВКИ

ТЕМА 1. Основні поняття пам'яткознавства

1. Поняття «пам'яткознавство», «культурно-історична спадщина» та «пам'ятка».
2. Класифікація пам'яток.
3. Основні напрями соціокультурного використання пам'яток.

Основні терміни та поняття: пам'ятка історії та культури, пам'яткознавство, культурно-історична спадщина, рухомі пам'ятки, нерухомі пам'ятки, автентичні пам'ятки, історичне середовище, історично-обумовлене середовище, історико-культурний ареал.

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати повідомлення про нерухому пам'ятку історії та культури вашої місцевості за запропонованою схемою:
 - географічне розташування пам'ятки;
 - вид пам'ятки (будівля, історичне місце, пам'ятник);
 - призначення пам'ятки колишнє і сучасне (релігійна споруда, адміністративна споруда, виробнича споруда, пам'ятник декоративний або меморіальний - поставлений в пам'ять про людину або подію);
 - історія створення і функціонування пам'ятки;
 - особи, пов'язані з пам'яткою;
 - місцеві легенди або перекази, пов'язані з пам'яткою (якщо такі є);
 - сучасний стан пам'ятки та перспективи її збереження для наступних поколінь.

Теми рефератів:

1. Пам'ятки громадсько-політичного життя в Україні.
2. Бібліотечні пам'ятки.

Питання для обговорення:

Як зберегти середовище історичних місць України.

Література

1. Вступ до музеєзнавства і пам'яткознавства: навчальний посібник. Київ: Ліра-К, 2019. 490 с.
2. Гончаренко О., Ольговський С., Пустовалов С. Вступ до музеєзнавства та пам'яткознавства. Київ, 2019. 490 с.
3. Бичковська Г.М. Основні напрями наукової роботи Центру пам'яткознавства НАН України і УТОПК. *Сіверщина в історії України*. 2016. Вип.9. С.12-15.
4. Жукова О.В. Пам'ятники історії та культури України як специфічний вид культурної цінності. *Культура України*, 2016. Вип.33. С. 1-7.
5. Руденко С.Б. Про поняття «пам'ятка». *Культурологія. Філологія. Музикознавство*. 2013. № 1. С. 46-53.
6. Томашевський А.П. Новітні підходи та методики в науковому археологічному пам'яткознавстві Овруцького проекту. *Археологія і давня історія України*. 2023. Вип 4 (49).
7. Худолей О.С. Українське пам'яткознавство: сучасні проблеми та тенденції. *Гуманітарний вісник*. 2011. № 3. С. 46-49.
8. Худолей О.С. Становище пам'яткоохоронної справи незалежної України. *Гуманітарний вісник*. 2014. № 20. С. 29-35.

ПРИБЛИЗНИЙ ЗМІСТ ВІДПОВІДЕЙ

Відповідь на **перше питання** повинна містити визначення пам'яткознавства, як спеціальної наукової дисципліни, напрямки його досліджень – теоретичні та практичні проблеми, методологічно-правові засади інформаційну політику, ефективне використання пам'яток, історію пам'яткоохоронної справи і України та світі та ін. Далі розкривається сутність поняття «пам'ятка» та перераховуються види пам'яток, визначених українським законодавством. У відповіді буде доцільно згадати статистичні дані щодо кількості пам'яток історії та культури на території України.

У відповіді на **друге питання** наводиться ряд визначень, пов'язаних з класифікацією зокрема нерухомих пам'яток історії та культури – історичне середовище, історично обумовлене середовище та ін.. Вказуються принципи класифікації нерухомих пам'яток, зокрема територіально-топографічний, принцип за соціальним призначенням. Також наводиться класифікація і характеристика рухомих пам'яток – музейних, архівних, бібліотечних.

Третє питання висвітлює основні напрями соціокультурного використання пам'яток, їх слід перерахувати та розкрити зміст використання на конкретних прикладах.

ТЕМА 2. Нерухомі пам'ятки історії та культури.

1. Критерії цінності пам'яток.
2. Основні атрибути нерухомих пам'яток історії та культури.
3. Міські ансамблі як нерухомі пам'ятки.
4. Історичні ландшафти.

Основні терміни та поняття: критерій автентичності, атрибути пам'ятки, внутрішня структура пам'ятки, архітектурний ансамбль, мертві міста, живі міста, історичні ландшафти.

Завдання для самостійної роботи:

Наведіть приклади міських архітектурних ансамблів.

Теми рефератів:

«Мертві міста» як історичні пам'ятки.

Питання для обговорення:

Збереження історичних ландшафтів – світовий та український досвід.

Література

1. Вступ до музеєзнавства і пам'яткознавства: навчальний посібник. Київ: Ліра-К, 2019. 490 с.
2. Гончаренко О., Ольговський С., Пустовалов С. Вступ до музеєзнавства та пам'яткознавства. Київ, 2019. 490 с.
3. Бичковська Г.М. Основні напрями наукової роботи Центру пам'яткознавства НАН України і УТОПШ. *Сіверщина в історії України*. 2016. Вип.9. С.12-15.
4. Жукова О.В. Пам'ятники історії та культури України як специфічний вид культурної цінності. *Культура України*, 2016. Вип.33. С. 1-7.
5. Михайлова Н.Р. Історія і трагедія Маріупольського неолітичного могильника. *Археологія і давня історія України*. 2023. Вип 1 (46).
6. Михальчишин І.Р. Методичні рекомендації по складанню паспортів на пам'ятки археології. *Археологічні дослідження в Україні 1997-1998*. Київ, 1998. С.190-192.
7. Пеньова О. Використання історико-культурних заповідників для охорони культурних ландшафтів як частини історико-культурної спадщини на прикладі НІАЗ «Кам'яна могила». *Пам'яткознавство: сучасні аспекти. Матеріали Другої Всеукраїнської науково-практичної он лайн конференції, м. Кам'янець-Подільський. 29 вересня 2022 р.* Кам'янець-Подільський, 2022. С. 103-110.
8. Руденко С.Б. Про поняття «пам'ятка». *Культурологія. Філологія. Музикознавство*. 2013. № 1. С. 46-53.
9. Худолей О.С. Українське пам'яткознавство: сучасні проблеми та тенденції. *Гуманітарний вісник*. 2011. № 3. С. 46-49.

ПРИБЛИЗНИЙ ЗМІСТ ВІДПОВІДЕЙ

Відповідь на **перше питання** має схарактеризувати основні критерії цінності пам'ятки для людства – автентичність, репрезентативність, функціональність та ілюстративність. Бажано навести конкретні приклади.

В **другому питанні** розглядаються атрибути нерухомої пам'ятки історії та культури – географічного розташування, еволюції в часі, охоронних заходів, внутрішньої структури, класифікації, документації та графічних образів. Кожен атрибут характеризується.

У відповіді на **третє питання** необхідно дати визначення міським архітектурним ансамблям в цілому та схарактеризувати кожен із трьох категорій – мертві міста, живі міста та нові міста. В ході відповіді треба звернути увагу на їх типи, а також можливість вивчення та збереження їхнього історичного середовища.

Відповідь на **четверте питання** передбачає характеристику та визначення особливостей цього типу пам'яток, зокрема ландшафтів еволюційного характеру. Для підтвердження своїх думок бажано навести конкретні приклади.

ТЕМА 3. Нормативно-правові засади охорони пам'яток історії та культури.

1. Поняття охорони культурної спадщини.
2. Фактори, що приводять до втрати пам'яток історії та культури та шляхи їх усунення.
3. Діяльність ЮНЕСКО в сфері охорони пам'яток історії та культури. Список Світової спадщини ЮНЕСКО.

Завдання для самостійної роботи:

Підготувати повідомлення про одну із світових пам'яток із Списку Світової спадщини Юнеско.

Основні терміни та поняття: охорона культурної спадщини, Юнеско, всесвітній спадок, Гаазька конвенція, загрози для пам'яток.

Теми рефератів:

1. Пам'ятки історії та культури під час війни.

Питання для обговорення:

Оцінка діяльності Юнеско у сфері захисту пам'яток історії та культури.

Література

1. Вступ до музеєзнавства і пам'яткознавства: навчальний посібник. Київ: Ліра-К, 2019. 490 с.

2. Гончаренко О., Ольговський С., Пустовалов С. Вступ до музеєзнавства та пам'яткознавства. Київ, 2019. 490 с.
3. Бичковська Г.М. Основні напрями наукової роботи Центру пам'яткознавства НАН України і УТОПК. *Сіверщина в історії України*. 2016. Вип.9. С.12-15.
4. Горбик В.О. Денисенко Г.Г. Проблеми дослідження і збереження пам'яток історії та культури в Україні. *Український історичний журнал*. 2003, №3. С.143-151.
5. Михайлова Н.Р. Історія і трагедія Маріупольського неолітичного могильника. *Археологія і давня історія України*. 2023. Вип 1 (46).
6. Пеньова О. Використання історико-культурних заповідників для охорони культурних ландшафтів як частини історико-культурної спадщини на прикладі НІАЗ «Кам'яна могила». *Пам'яткознавство: сучасні аспекти. Матеріали Другої Всеукраїнської науково-практичної он лайн конференції, м. Кам'янець-Подільський. 29 вересня 2022 р. Кам'янець-Подільський, 2022. С. 103-110.*
7. Худолей О.С. Українське пам'яткознавство: сучасні проблеми та тенденції. *Гуманітарний вісник*. 2011. № 3. С. 46-49.
8. Худолей О.С. Становище пам'яткоохоронної справи незалежної України. *Гуманітарний вісник*. 2014. № 20. С. 29-35.

ПРИБЛИЗНИЙ ЗМІСТ ВІДПОВІДЕЙ

Відповідь на **перше питання** слід розпочати з визначення поняття охорони культурної спадщини, перерахувати заходи, які вона включає – з обліку, запобіганню руйнуванню, контролю за збереженням, використанням, консервацією, музеєфікацією та ін.

Під час підготовки **другого питання** бажано підготувати статистику щодо пошкоджених об'єктів культурної спадщини під час військових дій, зокрема в Україні. Далі визначаються основні загрози для існування пам'яток: природні катаклізми, екологія, індустріалізація, військові дії, тероризм. Також характеризується міжнародне законодавство що має запобігати подібним ситуаціям, та визначаються шляхи усунення подібних загроз.

Третє питання присвячене діяльності ЮНЕСКО в сфері охорони пам'яток історії та культури. Відповідь слід почати з історії створення цієї міжнародної організації, навести статистичні дані щодо кількості країн – членів, кількості об'єктів культурної спадщини, що знаходяться під охороною. Треба дати визначення поняттю «всесвітній спадок», а також схарактеризувати документи ЮНЕСКО, спрямовані на захист пам'яток історії та культури що належать до матеріального і нематеріального спадку людства. Особливу увагу слід приділити характеристиці Попереднього

списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, та Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

ТЕМА 4. Пам'ятки історії та культури в Україні.

1. Законодавство України в сфері охорони пам'яток. Закон України про охорону культурної спадщини та його основні положення.
2. Об'єкти в Україні, включені до Списку Світової спадщини ЮНЕСКО.
3. Пам'ятки національного значення.
4. Пам'ятки регіонального і місцевого значення.

Завдання для самостійної роботи:

Знайти інформацію про пам'ятки національного значення на території Житомирської області.

Підготувати повідомлення про одну із українських пам'яток із Списку Світової спадщини ЮНЕСКО.

Основні терміни та поняття: законодавство України в сфері охорони пам'яток., пам'ятка національного значення, пам'ятка місцевого значення.

Теми рефератів:

Пам'ятки регіонального і місцевого значення в Житомирській області.

Питання для обговорення

Актуальні і неактуальні пам'ятники історії та культури.

Література

1. Вступ до музеєзнавства і пам'яткознавства: навчальний посібник. Київ: Ліра-К, 2019. 490 с.
2. Гончаренко О., Ольговський С., Пустовалов С. Вступ до музеєзнавства та пам'яткознавства. Київ, 2019. 490 с.
3. Бичковська Г.М. Основні напрями наукової роботи Центру пам'яткознавства НАН України і УТОПШ. *Сіверщина в історії України*. 2016. Вип.9. С.12-15.
4. Горбик В.О. Денисенко Г.Г. Проблеми дослідження і збереження пам'яток історії та культури в Україні. *Український історичний журнал*. 2003, №3. С.143-151.
5. Державний реєстр національного культурного надбання. Затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 12 серпня 1992 р. № 466. *Збірник постанов уряду України*. - 1992. - № 9.
6. Державний реєстр національного культурного надбання (пам'ятки містобудування і архітектури України). *Пам'ятки України*. 1999. №2-3.
7. Жукова О.В. Пам'ятники історії та культури України як специфічний вид культурної цінності. *Культура України*, 2016. Вип.33. С. 1-7.
8. Закон України "Про охорону культурної спадщини". ВВР України, 2000. № 39
9. Іващенко О.М. Пам'ятки і пам'ятні місця історії та культури міста Житомира і Житомирського району. Вип. 6. Житомир: Полісся. 2006.

308с.

10. Михайлова Н.Р. Історія і трагедія Маріупольського неолітичного могильника. *Археологія і давня історія України*. 2023. Вип 1 (46).
11. Михальчишин І.Р. Методичні рекомендації по складанню паспортів на пам'ятки археології. *Археологічні дослідження в Україні 1997-1998*. Київ, 1998. С.190-192.
12. Томашевський А.П. Новітні підходи та методики в науковому археологічному пам'яткознавстві Овруцького проекту. *Археологія і давня історія України*. 2023. Вип 4 (49).
13. Худолей О.С. Українське пам'яткознавство: сучасні проблеми та тенденції. *Гуманітарний вісник*. 2011. № 3. С. 46-49.
14. Худолей О.С. Становище пам'яткоохоронної справи незалежної України. *Гуманітарний вісник*. 2014. № 20. С. 29-35.

ПРИБЛИЗНИЙ ЗМІСТ ВІДПОВІДЕЙ

У відповіді на **перше питання** треба схарактеризувати законодавство України в сфері охорони пам'яток історії та культури, а саме текст ст. 54 Конституції України, основні положення закону «Про охорону культурної спадщини», а також інші відповідні документи. Окремо треба розглянути Постанову Кабінету міністрів «Про занесення об'єктів культурної спадщини в Державний реєстр нерухомих пам'яток України». Також слід приділити увагу державним програмам по збереженню та використанню нерухомих об'єктів культурної спадщини.

Для підготовки відповіді на **друге питання** треба розглянути список пам'яток, включених до Списку світової спадщини ЮНЕСКО. Характеризуючи кожен пам'ятку звертаємо увагу на причини її внесення в Список, особливості самої пам'ятки, в якому стані вона знаходиться зараз під час повномасштабної агресії РФ. В рамках відповіді також згадуються об'єкти, внесені в попередній список світової спадщини, і які претендують на включення в основний.

Відповіді на **третє і четверте** питання мають починатися з пояснень, які саме пам'ятки мають національне, регіональне та місцеве значення, як такі що зберегли автентичність, пов'язані з історичними подіями, впливали на розвиток культури та ін.. бажано навести конкретні приклади, зокрема про пам'ятки Житомирської області, які внесені в Державний реєстр нерухомих пам'яток України.

ТЕМА 5. Основні поняття та категорії музеєзнавства.

1. Історія становлення музейної справи.
2. Поняття «музей» та «музеєзнавство».
3. Функції музеїв.

4. Класифікація музеїв.
5. Поняття Музейного фонду України.

Основні терміни та поняття: музей, кунсткамера, галерея, музеєзнавство, тип музею, профіль музею, музеї історичного профілю, музейний фонд України.

Завдання для самостійної роботи:

Підготуйте повідомлення про один із музеїв світу.

Теми рефератів

1. Європейські кунсткамери.
2. Розвиток музейної справи в Україні.

Питання для обговорення:

Роль музеїв в сучасному світі.

Література

1. Виноградова О.В., Дарчук В.Г. Основи музеєзнавства: Навчальний посібник. Львів, 2012. 185 с.
2. Вступ до музеєзнавства і пам'яткознавства: навчальний посібник. Київ: Ліра-К, 2019. 490 с.
3. Рутинський М.Й. Музеєзнавство: К.: Знання. 2012. 428 с.
4. Салата О.О. Основи музеєзнавства: навчально-методичний посібник. Вінниця, 2015.
5. Бондарець О. Музеї: збереження спадщини, осмислення минулого, формування ідентичності. *Наукові записки НаУКМА. Історія і теорія культури*, 2021. Т.4. С. 106-110.
6. Рябчикова Ф. Д. Музейний фонд України: музеологічний аналіз правової дефініції. *Україна ХХ: культура, ідеологія, політика: Збірник статей*, 2017. Вип. 22. С. 96

ПРИБЛИЗНИЙ ЗМІСТ ВІДПОВІДЕЙ

У відповіді на **перше питання** треба визначити та схарактеризувати етапи становлення музейної справи в світі та в Україні. Кожен етап має свої прояви так званого музеального феномену (збирання колекцій, спроби перших експозицій та ін.), які і треба висвітлити. Зокрема звернути увагу на період античності, середніх віків, часи Відродження та ін.. Особливу увагу приділити появі державних музеїв.

Друге питання присвячене фундаментальним поняттям – визначенню музею та його ознакам, та музеєзнавству, як науці, що вивчає музей як соціальний феномен. При характеристиці музею слід звернути увагу на походження назви та схарактеризувати його важливі компоненти. При характеристиці музеєзнавства також необхідно пояснити появу терміна та визначити коло питань, що входять в предмет його дослідження.

В третьому питанні перераховуються функції музеїв, та розкривається сутність кожної.

Четверте питання потребує звернення до різних підходів щодо класифікації музеїв, зокрема поділ їх на типи і профілі. Зокрема типи визначаються його суспільним призначенням і метою діяльності або згідно правових та функціональних аспектів. Всі позиції поділу слід перерахувати та схарактеризувати. Так само пояснюють поділ музеїв на профілі за основним вмістом фондів. профілі треба перерахувати і кожен схарактеризувати по можливості навести приклади конкретних музеїв.

У п'ятому питанні дається визначення Музейному фонду України, характеризується державна і недержавна частини, як його складові, та визначаються шляхи формування Музейного фонду України.

ТЕМА 6. Фондова робота музеїв.

1. Поняття «предмет музейного значення», «музейний предмет», «одиниця збереження».
2. Музейна селекція та її критерії.
3. Ступені обліку музейних предметів.
4. Фонди музею, їх типи. Поняття музейної колекції.
5. Умови збереження музейних предметів.

Завдання для самостійної роботи:

Підготувати розповідь (бажано з демонстрацією предмета) в довільній формі про предмет музейного значення із середовища вашого побутування.

Основні терміни та поняття: предмет музейного значення, музейний предмет, одиниця збереження, музейна селекція, інвентаризація, основний фонд, науково-допоміжний фонд, музейна колекція.

Завдання для самостійної роботи:

Опишіть склад фондів одного із державних музеїв України.

Теми рефератів:

Колекції порцеляни в музеях України.

Колекції західноєвропейського живопису в музеях України.

Питання для обговорення:

Приватні колекції – явище позитивне чи негативне?

Література

1. Виноградова О.В., Дарчук В.Г. Основи музеєзнавства: Навчальний посібник. Львів, 2012. 185 с.
2. Вступ до музеєзнавства і пам'яткознавства: навчальний посібник. Київ:

- Ліра-К, 2019. 490 с.
3. Рутинський М.Й. Музеєзнавство: К.: Знання. 2012. 428 с.
 4. Салата О.О. Основи музеєзнавства: навчально-методичний посібник. Вінниця, 2015.
 5. Амер А. Н. Державний облік музейних фондів та їх наукова документація. *Вісімнадцяті Сумцовські читання: збірник матеріалів наукової конференції «Музей як соціокультурний інститут в умовах інформаційного суспільства», 18 квітня 2012 р.* Харків: Майдан, 2012. С. 170–176.
 6. Бідзіля О.В. Захист музейних предметів від пошкодження комахами: Методичні рекомендації. Київ: Національний науково дослідний реставраційний центр України, 2016. 40 с.
 7. Бондарець О. Музеї: збереження спадщини, осмислення минулого, формування ідентичності. *Наукові записки НаУКМА. Історія і теорія культури*, 2021. Т.4. С. 106-110.
 8. Єрмолаєва І. Тенденції використання сучасних технологій у фондовій роботі музею. *Військово-історичний меридіан: електронний науковий фаховий журнал*. Спецвипуск. URL: <https://vim.gov.ua/pages/ua/archive/>
 9. Закон України "Про музеї та музейну справу" ВВР України. 1995. № 25.
 10. Ковальчук А.О. Збереження музейних предметів в умовах надзвичайних ситуацій (методичні рекомендації): НМІУ, 2017. 48 с.
 11. Кушнір Л.І. Сучасні вимоги до охорони і зберігання музейних колекцій. Методичні рекомендації. Кіровоградський обласний краєзнавчий музей. 2017. 19 с.
 12. Петрович В., Рябчикова Ф. Проблеми застосування новітніх технологій в обліку музейних предметів. *Острозький краєзнавчий збірник*. 2012. Вип. 5. С. 173-177.
 13. Пушкар Н., Несторук І. Основні правила використання музейних предметів основного фонду. Методичні рекомендації. Луцьк. 2018. 10 с.
 14. Пушкар Н., Обухович Л., Несторук І. Реставрація і консервація музейних предметів. Методичні рекомендації. *Волинський музейний вісник. Наук. зб.*: Вип. 8. Луцьк, 2016. С. 385–393.
 15. Пушкар Н., Несторук І. Наукова каталогізація музейних колекцій – складова їх вивчення, зберігання та популяризації. *Матеріали VI Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції, присвяченої 90-річчю Волинського краєзнавчого музею, м. Луцьк 14 червня 2019 р.* Луцьк. 2019. С. 126–136.
 16. Руденко С. Музей як технологія. Київ: Ліра-К, 2021. 436 с.
 17. Рябчикова Ф.Д. Тлумачення «предмета музейного значення» та «музейного предмета» як культурних цінностей в українському законодавстві: музеологічний аналіз. *Праці Центру пам'яткознавства*, 2015. Вип. 28. С.6-46.
 18. Рябчикова Ф.Д. Музейна колекція: відповідність правової дефініції

ПРИБЛИЗНИЙ ЗМІСТ ВІДПОВІДЕЙ

В ході відповіді на **перше питання** треба дати визначення предмету музейного значення і музейному предмету, пояснити їх відмінності, окреслити умови, за яких предмет музейного значення стає музейним предметом. Далі звертається увага на принципи класифікації музейних предметів, на характеристику типових і унікальних музейних предметів, а також ситуацію, коли музейний предмет стає одиницею збереження.

У **другому питанні** дається визначення поняттю музейної селекції, визначаються її критерії та методика проведення. Можна навести конкретний приклад.

Відповідь на **третє питання** висвітлює етапи набуття юридичного права власності музею щодо музейного предмета та необхідні дії щодо його закріплення. Визначаються ступені обліку музейного предмета, процес його наукової обробки і включення в музейну збірку.

В **четвертому питанні** необхідно висвітлити поняття музейних фондів, їх види і значення. Оскільки фонди музею складаються з окремих колекцій, або їх складові можуть бути об'єднані в колекції, треба звернути увагу на їх характеристику. В ході відповіді дається визначення музейній колекції, характеризуються їх типи.

У відповіді на **п'яте питання** визначаються основні фактори що можуть шкодити музейним предметам в приміщенні фондів та вимог щодо умов збереження предметів із різних матеріалів.

ТЕМА 7. Експозиційна діяльність музеїв.

1. Поняття і види музейних експозицій.
2. Етапи підготовки експозиції та виставки.
3. Матеріали для побудови експозиції (автентичні, субститути).
4. Пояснювальні матеріали та їх роль в експозиції музею.

Завдання для самостійної роботи:

Після відвідування Музею історії ЖДУ написати відгук за наданою схемою:

- оцінити приміщення, в якому розташовано музей, наскільки воно відповідає нормам;
- визначте, чи можливо підтримувати в приміщенні температурно-вологісний режим, спостерігати за пилоутворенням та ін..;

- опишіть розташування експозиції, її інформаційних блоків;
- опишіть стенд який справив на вас найбільше враження;
- опишіть експонат, який справив на вас найбільше враження;
- висловіть свої побажання щодо того, які матеріали ви би хотіли бачити в музейній експозиції.

Основні терміни та поняття: експозиція, постійна експозиція, виставка, експозиційний пояс, копія, факсиміле, зліпок, репродукція, макет, етикетка, анотація.

Теми рефератів:

Сучасні вимоги до побудови експозицій музеїв.

Панорами і діорами в експозиціях музеїв України.

Питання для обговорення:

Як підготувати актуальну виставку.

Література

1. Виноградова О.В., Дарчук В.Г. Основи музеєзнавства: Навчальний посібник. Львів, 2012. 185 с.
2. Вступ до музеєзнавства і пам'яткознавства: навчальний посібник. Київ: Ліра-К, 2019. 490 с.
3. Рутинський М.Й. Музеєзнавство: К.: Знання. 2012. 428 с.
4. Салата О.О. Основи музеєзнавства: навчально-методичний посібник. Вінниця, 2015.
5. Банах В. М. Музейні інновації та інтерактивність у теорії та практиці музейної справи. *Historical and Cultural Studies*. 2016. Т. 3. №1. С. 1-5. URL: <https://u.to/E89Zfq>
6. Гураль Р. І. Новітні технології у музейній справі. *II Науково-практична конференція "Музейна педагогіка – проблеми, сьогодення, перспективи"*. (25-26 вересня, 2014 р., м. Київ). Київ, 2014. С 26-28.
7. Кушнір Л.І. Сучасні вимоги до охорони і зберігання музейних колекцій. Методичні рекомендації. Кіровоградський обласний краєзнавчий музей. 2017. 19 с.
8. Маньковська Р. Сучасні музейні комунікації та перспективи їх розвитку. *Краєзнавство*. 2013. №3. С. 75-84.
9. Пушкар Н., Несторук І. Основні правила використання музейних предметів основного фонду. Методичні рекомендації. Луцьк. 2018. 10 с.
10. Руденко С. Музей як технологія. Київ: Ліра-К, 2021. 436 с.
11. Рябчикова Ф.Д. Музейна колекція: відповідність правової дефініції засадам музеології. *Краєзнавство*, 2015. № ¾. С.240-246.

ПРИБЛИЗНИЙ ЗМІСТ ВІДПОВІДЕЙ

Відповідь на **перше питання** повинна починатися з визначення поняття експозиції, її основних ознак. Далі характеризуються постійні експозиції та виставки, фіксується увага на їх основних ознаках.

У відповіді на **друге питання** характеризуються всі етапи підготовки експозиції чи виставки. Звертається увага на основні вимоги та поняття експозиційного поясу.

Відповідь на **третє питання** містить інформацію про матеріали, які використовуються при побудові експозиції – автентичні матеріали, субститути, допоміжні матеріали. Слід розповісти про їх види, основні характеристики, функції в побудові експозиції.

Відповідь на **четверте питання** логічно продовжує попередні, її зміст стосується важливого доповнення експозиції – пояснювальних матеріалів (анотацій, цитат, допоміжних текстів). Треба пояснити їх необхідність. Особливу увагу треба звернути на пояснювальні матеріали – номенклатурні, анотаційні, орієнтувальні.

ТЕМА 8. Освітньо-виховна та науково-дослідна робота музеїв.

1. Значення освітньо-виховної роботи музеїв.
2. Екскурсійна робота, види екскурсій.
3. Підготовка екскурсії та вимоги до неї.
4. Інші види освітньо-виховної роботи музеїв.
5. Науково-дослідна робота музеїв.

Основні терміни та поняття: екскурсія, бесіда, лекція, тематична зустріч, оглядова екскурсія, тематична екскурсія, музеєзнавчі дослідження, атрибуція музейних предметів.

Завдання для самостійної роботи:

Зробіть короткий відгук про екскурсію по Музею історії ЖДУ імені Івана Франка.

Теми рефератів:

Екскурсійна діяльність музеїв України.

Питання для обговорення:

Що таке віртуальна екскурсія?

Література

1. Виноградова О.В., Дарчук В.Г. Основи музеєзнавства: Навчальний посібник. Львів, 2012. 185 с.
2. Вступ до музеєзнавства і пам'яткознавства: навчальний посібник. Київ: Ліра-К, 2019. 490 с.
3. Рутинський М.Й. Музеєзнавство: К.: Знання. 2012. 428 с.

4. Салата О.О. Основи музеєзнавства: навчально-методичний посібник. Вінниця, 2015.
5. Банах В. М. Музейні інновації та інтерактивність у теорії та практиці музейної справи. *Historical and Cultural Studies*. 2016. Т. 3. №1. С. 1-5. URL: <https://u.to/E89ZFO>
6. Бондарець О. Музеї: збереження спадщини, осмислення минулого, формування ідентичності. *Наукові записки НаУКМА. Історія і теорія культури*, 2021. Т.4. С. 106-110.
7. Василичин М. С. Інноваційна освітня діяльність музеїв в Україні і Польщі. *Музейна педагогіка – проблеми, сьогодення, перспективи. Матеріали науково-практичної конференції (24–25 вересня 2013 р.)* Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник. Київ, 2013. С. 15–17.
8. Ганинець Р. Форми культурно-освітньої діяльності музеїв. *Волинський музейний вісник: Наук. зб. Вип. 6*. Луцьк, 2014. С. 107–108.
9. Гураль Р. І. Новітні технології у музейній справі. *II Науково-практична конференція "Музейна педагогіка – проблеми, сьогодення, перспективи". (25-26 вересня, 2014 р., м. Київ)*. Київ, 2014. С. 26-28.
10. Маньковська Р. Сучасні музейні комунікації та перспективи їх розвитку. *Краєзнавство*. 2013. №3. С. 75-84.
11. Наукова атрибуція творів мистецтва, експертиза та оцінка культурних цінностей. *Матеріали наук.-практ. конф., м. Київ, 24 – 25 жовтня 2019 р.* Київ: НАКККиМ, 2019. 226 с.
12. Погонєць О. Комплектування музейної колекції та науковий опис. *Музеї України*. 2006. № 5. С. 30–31.
13. Руденко С. Музей як технологія. Київ: Ліра-К, 2021. 436 с.
14. Рябчикова Ф.Д. Музейна колекція: відповідність правової дефініції засадам музеології. *Краєзнавство*, 2015. № ¾. С.240-246.

ПРИБЛИЗНИЙ ЗМІСТ ВІДПОВІДЕЙ

У відповіді на **перше питання** треба сформулювати докази необхідності та суспільної важливості освітньо-виховної діяльності музеїв, завдання, які в світлі цього стоять перед музейними працівниками.

У **другому питанні** увага зосереджується на екскурсійній діяльності як формі освітньо-виховної роботи музею. У розкритті питання наводиться сутність екскурсійної роботи, характеризуються види екскурсій.

У відповіді на **третє питання** висвітлюються етапи підготовки екскурсії, їх треба перерахувати та надати пояснення діям на кожному етапі.

У відповіді на **четверте питання** характеризуються інші види освітньо-виховної роботи музеїв – лекції, зустрічі і тематичні вечори, конференції та ін..

П'яте питання передбачає висвітлення інформації про поняття науково-дослідної роботи музеїв, її видів і форм проведення. Необхідно схарактеризувати такі види досліджень як профільні та музеєзнавчі. Слід також визначити особливості науково-дослідної роботи в музеях різних профілів.

ТЕМА 9. Предмет, методи та джерельна база архівознавства.

1. Основні поняття та категорії архівознавства.
2. Методи архівознавства.
3. Система архівних установ України.

Основні терміни та поняття: архівознавство, архів, архівна справа, наукова евристика, система архівних установ, державний комітет архівів України.

Завдання для самостійної роботи:

Законспекуйте статтю Матяш І. Поняття про архівознавство як науку: генеза змісту. *Архіви України*. 2010. №1. С.50–75

Теми рефератів:

Становлення архівної справи незалежної України.

Питання для обговорення:

Для чого потрібні архіви.

Література

1. Кулешов С.Т. Загальне документознавство. Київ: Києво-Могилянська академія., 2012. 252 с.
2. Матяш І. Архівознавство. Методологічні засади та історія розвитку. Київ, 2012. 516 с.
3. Матяш І. Б. Основні поняття архівознавства. *Архіви України*, 2010. № 3/4. С. 22-58.
4. Матяш І. Поняття про архівознавство як науку: генеза змісту. *Архіви України*. 2010. №1. С.50–75.
5. Матяш І. Б. Специфічні принципи і методи архівознавства. *Архіви України*. 2010. № 5. С. 19-44
6. Матяш І. Українське архівознавство: основні періоди та етапи розвитку. *Архіви України*. 2008. № 5/6. С. 56-65
7. Хрестоматія з архівознавства: Навч. посіб. для студ. іст. спец. вищ. навч. закладів :Держкомархів України, 2003. 408 с.

ПРИБЛИЗНИЙ ЗМІСТ ВІДПОВІДЕЙ

Відповідь на **перше питання** повинна містити визначення поняття архівознавства та архівної справи, визначення предмета вивчення архівознавства. Також треба звернути увагу на важливість архівознавства для історичних досліджень.

Друге питання повинно висвітлювати методи архівознавчих досліджень з їх поясненням, а також принципи вказаних досліджень – науковість, історизм, об’єктивність, всебічність та ін..

Відповідь на **третє питання** повинна охарактеризувати систему архівних установ в Україні. Необхідно згадати поняття рангу архіву, належність архіву до певної групи. в ході відповіді необхідно схарактеризувати Закон України «Про Національний архівний фонд» та діяльність Державного комітету архівів України.

ТЕМА 10. Національний архівний фонд України.

1. Поняття Національного архівного фонду України (НАФ).
2. Склад і структура НАФ.
3. Право власності на документи НАФ.
4. Шляхи формування НАФ.

Основні терміни та поняття: національний архівний фонд, особливо цінні документи, унікальні документи, експертиза архівних документів, критерії цінності документів.

Завдання для самостійної роботи:

Опрацюйте Закон України від 13 грудня 2001 р. (зі змінами). «Про Національний архівний фонд та архівні установи»: Відомості ВР України. 2002. № 11. С. 81.

Теми рефератів:

Експертиза цінності документів

Питання для обговорення

Архівна україніка в закордонних архівах.

Література

1. Кулешов С.Т. Загальне документознавство. Київ: Києво-Могилянська академія., 2012. 252 с.
2. Матяш І. Архівознавство. Методологічні засади та історія розвитку. Київ, 2012. 516 с.
3. Кисельова Л. А. До проблеми формування Державного реєстру унікальних документів Національного архівного фонду. *Архіви України*, 2011. № 1. С. 90-98.
4. Кулешов С. До проблеми віднесення документів Національного архівного фонду України до унікальних. *Студії з архівної справи та документознавства*. Київ, 2008. Т. 16. С. 15-29
5. Ляхоцький В. Національний архівний фонд – складова частина інформаційних ресурсів держави. *Київ. старовина*. 2004. № 2. С. 42–58.
6. Матяш І. Б. Національний архівний фонд України: склад, структура, правові засади . *Архівознавство*. Київ, 2002. С. 99–114.

7. Про Національний архівний фонд та архівні установи: Закон України від 13 грудня 2001 р. (зі змінами). Відомості ВР України. 2002. № 11. С. 81.

ПРИБЛИЗНИЙ ЗМІСТ ВІДПОВІДЕЙ

Відповідь на **перше питання** повинна містити визначення Національного архівного фонду, дати характеристику Закону «Про Національний архівний фонд та архівні установи».

При підготовці **другого питання** звертають увагу на склад і структуру Національного архівного фонду. Для цього виділяють три групи документів у його складі, характеризують їх. Слід згадати такі спеціально виділені групи як особливо цінні та унікальні документи.

У відповіді на **третє питання** звертається увага на право власності на документи Національного архівного фонду. У ході висвітлення питання наводиться класифікація НАФ за аспектами власності, сутність експертизи архівних документів, умови вивезення оригіналів документів за межі України. Окремо слід висвітлити у відповіді погляди на НАФ – культурологічний, архівознавчий, правовий, інформаційний.

В **четвертому питанні** увага приділена поняттю формування НАФ, тому у відповіді має прозвучати визначення поняття, характеристика шляхів формування НАФ, поняття експертизи цінності та принципи, за якими вона проводиться, а також має бути розкрито поняття критерію цінності архівних документів.

ТЕМА 11. Організація роботи державних архівів України.

1. Поняття державного архіву. Структура архіву.
2. Організація архівних документів НАФ.
3. Організація документів на рівні архіву. Архівні колекції.
4. Організація документів на рівні архівного фонду та архівної справи.

Завдання для самостійної роботи:

Підготуйте матеріал на тему «Архівна евристика». Наведіть приклад алгоритму пошуку документів з визначеної вами тематики.

Основні терміни та поняття: державний архів, архівосховище, довідковий апарат, архівний фонд, фондоутворювач, архівні колекції, архівна справа.

Теми рефератів:

Фонди особового походження в українських архівах.

Питання для обговорення:

Генеалогічні дослідження.

Література

1. Кулешов С.Т. Загальне документознавство. Київ: Києво-Могилянська

- академія., 2012. 252 с.
2. Матяш І. Архівознавство. Методологічні засади та історія розвитку. Київ, 2012. 516 с.
 3. Кисельова Л. А. До проблеми формування Державного реєстру унікальних документів Національного архівного фонду. *Архіви України*, 2011. № 1. С. 90-98.
 4. Клименко Т. А. Пріоритетні напрямки діяльності обласних архівних установ України на сучасному етапі їх розвитку. *Вісн. Кам'янець-Поділь. нац. ун-ту ім. І. Огієнка. Серія: Історичні науки*. Кам'янець-Подільський, 2012. Вип. 5.
 5. Кулешов С. До проблеми віднесення документів Національного архівного фонду України до унікальних. *Студії з архівної справи та документознавства*. Київ, 2008. Т. 16. С. 15-29
 6. Мельник О. Роль і значення евристики в дослідницькій роботі істориків (за працями М. П. Ковальського). *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Історичні науки*. Остріг, 2013. Вип. 20. С. 80-86.
 7. Папакін Г. В. Загальний міжнародний стандарт архівного описування ISAD(G) та перспективи його впровадження в Україні (на прикладі фамільного фонду Скоропадських ЦДІАК) . *Архіви України*. 2001. № 4/5. С. 3-24.
 8. Христова Н.М. Генеалогічна евристика: алгоритм та джерела. *Архіви України: Науково-практичний журнал*. Київ: Держкомархів України, 2012. Вип. 1. С. 231 – 238.

ПРИБЛИЗНИЙ ЗМІСТ ВІДПОВІДЕЙ

Відповідь на **перше питання** починається з визначення поняття державного архіву, визначення його правової бази діяльності. Далі розглядається структура архіву – архівосховище, науково-довідкова бібліотека, читальний зал та ін..

Готуючи відповідь на **друге питання**, слід визначити основні структурні рівні організації архівних документів – міжархівний, внутрішньоархівний, внутрішньофондовий, рівень сукупності документів. Далі висвітлюється наукова класифікація документів як елемент їх організації.

Відповіді на **третє та четверте питання** передбачають розповіді про організацію архівної інформації на різних рівнях: на рівні архіву це архівний фонд, архівні колекції, на рівні архіву – архівна справа, яка формується із окремих документів за певними ознаками, на рівні справи – документи та аркуші. Кожен етап необхідно докладно схарактеризувати.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Виноградова О.В., Дарчук В.Г. Основи музеєзнавства: Навчальний посібник. Львів, 2012. 185 с.
2. Вступ до музеєзнавства і пам'яткознавства: навчальний посібник. Київ: Ліра-К, 2019. 490 с.
3. Гончаренко О., Ольговський С., Пустовалов С. Вступ до музеєзнавства та пам'яткознавства. Київ, 2019. 490 с.
4. Кулешов С.Т. Загальне документознавство. Київ: Києво-Могилянська академія., 2012. 252 с.
5. Матяш І. Архівознавство. Методологічні засади та історія розвитку. Київ, 2012. 516 с.
6. Рутинський М.Й. Музеєзнавство: К.: Знання. 2012. 428 с.
7. Салата О.О. Основи музеєзнавства: навчально-методичний посібник. Вінниця, 2015.

Додаткова:

Пам'яткознавство

1. Бичковська Г.М. Основні напрями наукової роботи Центру пам'яткознавства НАН України і УТОПІК. *Сіверщина в історії України*. 2016. Вип.9. С.12-15.
2. Горбик В.О. Денисенко Г.Г. Проблеми дослідження і збереження пам'яток історії та культури в Україні. *Український історичний журнал*. 2003, №3. С.143-151.
3. Державний реєстр національного культурного надбання. Затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 12 серпня 1992 р. № 466. *Збірник постанов уряду України*. - 1992. - № 9.
4. Державний реєстр національного культурного надбання (пам'ятки містобудування і архітектури України). *Пам'ятки України*. 1999. №2-3.
5. Жукова О.В. Пам'ятники історії та культури України як специфічний вид культурної цінності. *Культура України*, 2016. Вип.33. С. 1-7.
6. Закон України "Про охорону культурної спадщини" . ВВР України, 2000. № 39
7. Іващенко О.М. Пам'ятки і пам'ятні місця історії та культури

міста Житомира і Житомирського району. Вип. 6. Житомир: Полісся. 2006. 308с.

8. Михайлова Н.Р. Історія і трагедія Маріупольського неолітичного могильника. *Археологія і давня історія України*. 2023. Вип 1 (46).
9. Михальчишин І.Р. Методичні рекомендації по складанню паспортів на пам'ятки археології. *Археологічні дослідження в Україні 1997-1998*. Київ, 1998. С.190-192.
10. Пеньова О. Використання історико-культурних заповідників для охорони культурних ландшафтів як частини історико-культурної спадщини на прикладі НІАЗ «Кам'яна могила». *Пам'яткознавство: сучасні аспекти. Матеріали Другої Всеукраїнської науково-практичної он лайн конференції, м. Кам'янець-Подільський. 29 вересня 2022 р.* Кам'янець-Подільський, 2022. С. 103-110.
11. Руденко С.Б. Про поняття «пам'ятка». *Культурологія. Філологія. Музикознавство*. 2013. № 1. С. 46-53.
12. Томашевський А.П. Новітні підходи та методики в науковому археологічному пам'яткознавстві Овруцького проекту. *Археологія і давня історія України*. 2023. Вип 4 (49).
13. Худолей О.С. Українське пам'яткознавство: сучасні проблеми та тенденції. *Гуманітарний вісник*. 2011. № 3. С. 46-49.
14. Худолей О.С. Становище пам'яткоохоронної справи незалежної України. *Гуманітарний вісник*. 2014. № 20. С. 29-35.

Музеєзнавство

1. Амер А. Н. Державний облік музейних фондів та їх наукова документація. *Вісімнадцяті Сумцовські читання: збірник матеріалів наукової конференції «Музей як соціокультурний інститут в умовах інформаційного суспільства», 18 квітня 2012 р.* Харків: Майдан, 2012. С. 170–176.
2. Банах В. М. Музейні інновації та інтерактивність у теорії та практиці музейної справи. *Historical and Cultural Studies*. 2016. Т. 3. №1. С. 1-5. URL: <https://u.to/E89ZFQ>
3. Бідзіля О.В. Захист музейних предметів від пошкодження комахами: Методичні рекомендації. Київ: Національний науково дослідний реставраційний центр України, 2016. 40 с.
Бондарець О. Музеї: збереження спадщини, осмислення минулого, формування ідентичності. *Наукові записки НаУКМА. Історія і теорія культури*, 2021. Т.4. С. 106-110.
4. Василюшин М. С. Інноваційна освітня діяльність музеїв в Україні і Польщі. *Музейна педагогіка – проблеми, сьогодення, перспективи. Матеріали науково-практичної конференції (24–25 вересня 2013 р.)* Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник. Київ, 2013. С. 15–17.

5. Ганинець Р. Форми культурно-освітньої діяльності музеїв. *Волинський музейний вісник: Наук. зб.* Вип. 6. Луцьк, 2014. С. 107–108.
6. Гураль Р. І. Новітні технології у музейній справі. *II Науково-практична конференція "Музейна педагогіка – проблеми, сьогодення, перспективи". (25-26 вересня, 2014 р., м. Київ).* Київ, 2014. С. 26-28.
7. Єрмолаєва І. Тенденції використання сучасних технологій у фондовій роботі музею. *Військово-історичний меридіан: електронний науковий фаховий журнал.* Спецвипуск. URL: <https://vim.gov.ua/pages/ua/archive/>
8. Закон України "Про музеї та музейну справу" ВВР України. 1995. № 25.
9. Ковальчук А.О. Збереження музейних предметів в умовах надзвичайних ситуацій (методичні рекомендації): НМІУ, 2017. 48 с.
10. Кушнір Л.І. Сучасні вимоги до охорони і зберігання музейних колекцій. *Методичні рекомендації.* Кіровоградський обласний краєзнавчий музей. 2017. 19 с.
11. Маньковська Р. Сучасні музейні комунікації та перспективи їх розвитку. *Краєзнавство.* 2013. №3. С. 75-84.
12. Наукова атрибуція творів мистецтва, експертиза та оцінка культурних цінностей. *Матеріали наук.-практ. конф., м. Київ, 24 – 25 жовтня 2019 р.* Київ: НАКККіМ, 2019. 226 с.
13. Петрович В., Рябчикова Ф. Проблеми застосування новітніх технологій в обліку музейних предметів. *Острозький краєзнавчий збірник.* 2012. Вип. 5. С. 173-177.
14. Погонєць О. Комплектування музейної колекції та науковий опис. *Музеї України.* 2006. № 5. С. 30–31.

15. Положення про Музейний фонд України . Офіційний вісник України. 2000. № 30. С.84. Пушкар Н., Корецька О., Несторук І. Порядок і режим зберігання музейних колекцій у фондах та експозиції. Методичні рекомендації. Луцьк. 2015. 12 с.
16. Пушкар Н., Несторук І. Основні правила використання музейних предметів основного фонду. Методичні рекомендації. Луцьк. 2018. 10 с.
17. Пушкар Н., Обухович Л., Несторук І. Реставрація і консервація музейних предметів. Методичні рекомендації. *Волинський музейний вісник. Наук. зб.*: Вип. 8. Луцьк, 2016. С. 385–393.
18. Пушкар Н., Несторук І. Наукова каталогізація музейних колекцій – складова їх вивчення, зберігання та популяризації. *Матеріали VI Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції, присвяченої 90-річчю Волинського краєзнавчого музею, м. Луцьк 14 червня 2019 р.* Луцьк. 2019. С. 126–136.
19. Руденко С. Музей як технологія. Київ: Ліра-К, 2021. 436 с.
20. Рябчикова Ф. Д. Музейний фонд України: музеологічний аналіз правової дефініції. *Україна ХХ: культура, ідеологія, політика: Збірник статей*, 2017. Вип. 22. С. 96
21. Рябчикова Ф. Д. Тлумачення «предмета музейного значення» та «музейного предмета» як культурних цінностей в українському законодавстві: музеологічний аналіз. *Праці Центру пам'яткознавства*, 2015. Вип. 28. С. 6-46.
22. Рябчикова Ф. Д. Музейна колекція: відповідність правової дефініції засадам музеології. *Краєзнавство*, 2015. № ¾. С. 240-246.

Архівознавство

1. Кисельова Л. А. До проблеми формування Державного реєстру унікальних документів Національного архівного фонду. *Архіви України*, 2011. № 1. С. 90-98.
2. Клименко Т. А. Пріоритетні напрямки діяльності обласних архівних установ України на сучасному етапі їх розвитку. *Вісн. Кам'янець-Подільського ун-ту ім. І. Огієнка. Серія: Історичні науки. Кам'янець-Подільський*, 2012. Вип. 5.
3. Кулешов С. До проблеми віднесення документів Національного архівного фонду України до унікальних. *Студії з архівної справи та документознавства*. Київ, 2008. Т. 16. С. 15-29
4. Ляхоцький В. Національний архівний фонд – складова частина інформаційних ресурсів держави. *Київ. старовина*. 2004. № 2. С. 42–58.
5. Матяш І. Б. Національний архівний фонд України: склад, структура, правові засади . *Архівознавство*. Київ, 2002. С. 99–114.
6. Матяш І. Б. Основні поняття архівознавства. *Архіви України*, 2010. № ¾. С. 22-58.
7. Матяш І. Поняття про архівознавство як науку: генеза змісту. *Архіви*

- України*. 2010. №1. С.50–75.
8. Матяш І. Б. Специфічні принципи і методи архівознавства. *Архіви України*. 2010. № 5. С. 19-44
 9. Матяш І. Українське архівознавство: основні періоди та етапи розвитку. *Архіви України*. 2008. № 5/6. С. 56-65
 10. Мельник О. Роль і значення евристики в дослідницькій роботі істориків (за працями М. П. Ковальського). *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Історичні науки*. Остріг, 2013. Вип. 20. С. 80-86.
 11. Папакін Г. В. Загальний міжнародний стандарт архівного описування ISAD(G) та перспективи його впровадження в Україні (на прикладі фамільного фонду Скоропадських ЦДІАК) . *Архіви України*. 2001. № 4/5. С. 3-24.
 12. Про Національний архівний фонд та архівні установи: Закон України від 13 грудня 2001 р. (зі змінами). *Відомості ВР України*. 2002. № 11. С. 81.
 13. Хрестоматія з архівознавства: Навч. посіб. для студ. іст. спец. вищ. навч. закладів : Держкомархів України, 2003. 408 с.
 14. Христова Н.М. Генеалогічна евристика: алгоритм та джерела. *Архіви України: Науково-практичний журнал*. Київ: Держкомархів України, 2012. Вип. 1. С. 231 – 238.

Інтернет - ресурси:

1. Відлуння віків. Український пам'яткоохоронний інтернет. URL: http://pamjatky.org.ua/?page_id=420
2. Музейний простір України. URL: <http://prostir.museum/ua>
3. Державна архівна служба України/ URL: <https://archives.gov.ua/ua/>

ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ПИТАННЯ

1. Пам'яткознавство як наука.
2. Основні напрямки досліджень в галузі пам'яткознавства.
3. Поняття пам'ятки історії та культури.
4. Класифікація пам'яток історії та культури.
5. Рухомі пам'ятки історії та культури.
6. Нерухомі пам'ятки історії та культури.
7. Критерій автентичності пам'ятки історії та культури.
8. Атрибути нерухомої пам'ятки історії та культури.
9. Міські архітектурні ансамблі.
10. Природні ландшафти.
11. «Мертві міста» як археологічні пам'ятки.
12. Історичні частини міст, проблема збереження.

- 13.Поняття охорони культурної спадщини.
- 14.Загрози, що приводять до втрати пам'яток історії та культури.
- 15.Діяльність міжнародних пам'яткоохоронних організацій.
- 16.Список Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.
- 17.Пам'ятки України включені до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.
- 18.Пам'ятки України в попередньому списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.
- 19.Законодавство України в сфері охорони пам'яток.
- 20.Державні реєстри пам'яток України.
- 21.Поняття «музей», його ознаки.
- 22.Музеезнавство як наукова дисципліна.
- 23.Законодавство в сфері музейної діяльності.
- 24.Передмузейне збирання колекцій.
- 25.Кунсткамери.
- 26.Поява державних музеїв.
- 27.Функції музеїв.
- 28.Класифікація музеїв.
- 29.Музейний фонд України і шляхи його формування.
- 30.Поняття «предмет музейного значення».
- 31.Музейна селекція та її критерії.
- 32.Ступені обліку музейних предметів.
- 33.Типи музейних фондів.
- 34.Основні етапи наукової обробки та вивчення музейних предметів.
- 35.Умови збереження музейних предметів.
- 36.Поняття музейної експозиції, види експозицій.
- 37.Етапи і матеріали підготовки музейних експозицій.
- 38.Музейні екскурсії, їх види.
- 39.Освітньо - виховна діяльність музеїв.
- 40.Науково-дослідна робота музеїв.
- 41.Поняття архівної справи.
- 42.Предмет і методи архівознавства.
- 43.Джерельна база архівознавства.
- 44.Система архівних установ України.
- 45.Поняття національного архівного фонду України.
- 46.Склад і структура національного архівного фонду.
- 47.Право власності на документи Національного архівного фонду.
- 48.Формування національного архівного фонду.
- 49.Поняття державного архіву та його внутрішня структура.
- 50.Виробничі підрозділи архівів.

51. Організація архівних документів.
52. Організація документів на рівні архіву, фонду, справи.
53. Технології зберігання документів.
54. Класифікація потреб і споживачів архівної інформації.
55. Експертиза цінності документів.
56. Методи архівного описування.
57. Використання архівної інформації.
58. Архівна евристика.
59. Генеалогічні дослідження.
60. Розвиток архівної справи в незалежній Україні.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Оцінка за університетською шкалою		Оцінка в балах	Оцінка за шкалою ECTS	
Екзамен	Залік		Оцінка	Пояснення
<i>Відмінно</i>	<i>Зараховано</i>	90-100	A	відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок
<i>Добре</i>		82-89	B	вище середнього рівня з кількома помилками
		74-81	C	в цілому правильне виконання з певною кількістю суттєвих помилок
		<i>Задовільно</i>	64-73	D
60-63			E	виконання задовольняє мінімальним критеріям
<i>Незадовільно</i>	<i>Незараховано</i>	35-59	FX	з можливістю повторного складання
		1-34	F	з обов'язковим повторним курсом